

Fiskeridirektoratet
Postboks 185 Sentrum
5804 BERGEN

Deres ref:
Vår ref: 2021/248287
Dato: 22.02.2022
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

HØRINGSUTTALELSE - FORSLAG TIL FORSKRIFT OM UTØVELSE AV SELFANGST

Vi viser til høringen av endringer i forskrift 11. februar 2003 nr. 151 om utøvelse av selfangst i Vesterisen og Østisen (utøvelsesforskriften).

Mattilsynet forvalter blant annet lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) og lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven).

Mattilsynet er lite involvert i fangst generelt og selfangst spesielt, og vi fører ikke tilsyn med utøvelsen. Vi ser imidlertid behov for å presisere utkastet, slik at forskriften blir klarere for både selfangstvirksomhet (selfangere mm) og tilsynsmyndigheten. Fiskeridirektoratet har foreslått endringer som bidrar til å bedre regelverket, men vi har merknader til noen av forslagene og noen generelle merknader.

Generelle merknader

Dyrevelferden for selen på individnivå under selfangst er regulert i dyrevelferdsloven § 20, jf § 3 og § 12. Forskriften inneholder utelukkende regler om dyrevelferd, og vi er i tvil om havressursloven § 16 gir tilstrekkelig hjemmel for disse reglene. En mulig løsning kunne være at forskriften hjemles også i dyrevelferdsloven § 20. En slik hjemling vil imidlertid utløse noen prinsipielle spørsmål om konsekvenser for utøvelse og ansvarsfordeling av myndighet mellom Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, som eventuelt må utredes nærmere.

Utøvelsesforskriften bør uansett ha en generell henvisning til dyrevelferdsloven med en bestemmelse som gjør det klart at dyrevelferdsloven gjelder for den aktiviteten utøvelsesforskriften regulerer. Henvisningen bør stå i paragrafen om virkeområdet, ikke i enkeltbestemmelser om dyrevelferd.

Utøvelsesforskriften bør ikke inneholde regler som er i motstrid med dyrevelferdsloven. Denne forskriften bør heller ikke ved bruk av henvisninger i enkelte bestemmelser gi inntrykk av at dyrevelferd er relevant bare i visse sammenhenger. Vi kommer tilbake med merknader til dette nedenfor.

Det bør vurderes om det bør stilles krav om skriftlige standardiserte metoder/rutiner (standard operating procedures SOP) for utøvelse av selfangst tilpasset det enkelte fangstfartøy. Det gjelder særlig prosedyrene for avliving av sel.

I avsluttende kommentarer i høringsbrevet side 6 er det beskrevet eksempler på avliving i nødstilfeller som typisk er når dyr må avlives straks (pga sykdom, alvorlige skade eller fordi det er hjelpeløst av andre grunner). Avliving pga disse årsaker er noe som ikke helt sjelden forekommer, og som det derfor kan være rutiner/prosedyrer for.

Når det gjelder ansvarsforhold og at DVL retter seg mot «enhver», er Mattilsynets oppfatning at «enhver» i denne sammenheng er personer som hovedsakelig deltar i aktiv fangst, med egne funksjoner og oppgaver bl a beskrevet i avsnittet under om dyrevelferdsansvarlig mm.

Dyrevelferdsansvarlig og kompetent skytter, selfangere og fangstleder.

Det bør være egen bestemmelse med krav om utpekt dyrevelferdsansvarlig under utøvelse av selfangst. Vedkommende bør ha ansvar for å se til at fangsten er dyrevelferdsmessig forsvarlig. Funksjonen kan knyttes til annen relevant funksjon om bord som ikke står i interessemotsetning til dette ansvaret. Vedkommende bør ikke ha ansvar for føring av fangstbåt og sikkerhet for folk (skipper mm).

Det bør være krav til relevant og dokumentert kompetanse om dyrevelferd for skyttere tilsvarende kompetente jeger på jakt og selfangere

Skytter bør omfattes av spesielle krav til kompetanse og ferdighet i tillegg til skyteferdigheter, bl a kunne fastslå om påskutt sel faktisk er død (jf forslaget § 7 pkt 1).

Det bør også vurderes å utpeke (kompetent) fangstleder (tilsvarende som jaktleder på jakt).

Bestemmelsene i utøvelsesforskriften bør ha mest mulig funksjonelle krav til oppnådd tilstand (nivå) der det er mulig, og i mindre grad hvordan kravet skal oppfylles. Målet med kravene bør beskrives så objektivt som mulig. Etterlevelse av kravet kan dermed skje på ulike måter (der det er relevant og mulig). Dette er for å forhindre unødig regulering av metode og utstyr og/eller aktivitet og bidra til praktisk, effektiv, rasjonell og forsvarlig fangst.

Spesielle merknader

Forslag til ny tekst er understreket. *Opprinnelig tekst* er i kursiv.

Til endringer i § 1 Formål

At håndteringen av levende sel er dyrevelferdsmessig forsvarlig, bør også være en del av formålet. Forslag til ny tekst i § 1:

Formålet med forskriften er å sikre dyrevelferdsmessig forsvarlig avliving og håndtering av sel under fangst.

Til endringer i § 2 Virkeområde

Mattilsynet mener at dyrevelferdslovens forrang bør presiseres. Forslag til nytt tredje ledd i § 2: Bestemmelser i dyrevelferdsloven går foran bestemmelser i denne forskriften ved motstrid.

Til endringer i § 3 Definisjoner

Definisjonen i § 3 bør struktureres med bokstavpunkter.

Fangst bør defineres. Forslag til ny tekst:

Fangst er avliving og håndtering av sel i naturen.

«Sel som er ett år eller eldre/ett år eller yngre» bør defineres på en slik måte at det er lett å skille disse på fangst. Nåværende definisjon kan misforstås, siden både yngste og eldste alders-kategori inneholder begrepet ett år. Definisjonen kan være ett år eller eldre og yngre enn ett år (alt etter behovet).

Enkeltdyr på fangst kan defineres ytterligere. Forslag:

Enkeltdyr er enkeltindivider som ligger så spredt at de bare kan avlives enkeltvis.

Plukkfangst kan presiseres. Forslag:

Plukkfangst er fangst av enkeltdyr som avlives og flås helt ferdig, før neste dyr avlives.

Avlivingsprosessen bør defineres, forslag: Avlivingsprosessen innebærer følgende tre elementer: skyting i hjerne, slåing inn i hjerne med hakapik/slagkrok og blodtapping.

Død bør defineres, forslag: Irreversibel stans av livsviktige organer som hjerne, hjerte og lunger.

Slåing med hakapik bør defineres, forslag: Slag med hakapik mot hodet slik at skalletaket og hjernen ødelegges fysisk, med den følge at selen blir bevisstløs og dør smertefritt.

Blodtapping bør defineres, forslag: Rask og fullstendig avskjæring av begge forsveiv-blodårene slik at blodet tappes så raskt og omfattende at det sikrer en rask død.

Hvis de obligatoriske trinnene i avlivingsprosessen ikke defineres her, kan kriterier knyttet til krav blant annet om å konstatere død inngå i kompetansekravet. Målet er at selen dør smertefri.

Dyrevelferdsansvarlig: ansvaret bør defineres (jf dyrevelferdsansvarlig på slakteri).

Kompetent skytter, fangsleder og selfanger: ansvaret bør defineres (jf kompetent jeger og jaktleder ved storviltjakt).

Til endringer i § 4 Hovedregel

Mattilsynet mener formuleringen som hovedkrav bidrar til bedre dyrevelferd for selene ved fangst. Forslag til presisering:

Det skal ikke brukes fangstmetoder som påfører dyrene fare for unødige påkjenninger og belastninger på grunn av fangsten.

Unødige påkjenninger og belastninger for dyret (smerte, lidelse og stress) må så langt som mulig unngås der det finnes rimelig mulighet for alternativ handling som fører til mindre påkjenninger for individet. Relevante kjente risikomomenter kan med fordel tas inn som eksempler.

Til endringer i § 5 Kompetanse og opplæring

Forslag til presisering:

Den som skal delta i utøvelse av selfangst, må gjennomgå en teoretisk og praktisk opplæring godkjent av Fiskeridirektoratet. Opplæringen skal minst tilsvare jaktprøven for det som er relevant for fangst av sel

Ferdighet av betydning for dyrevelferden, som slåing med hakapik, blodtapping og å forsikre seg om at det enkelte dyret er dødt, bør være krav i den praktiske opplæringen. Det bør vurderes krav om ferdighetsprøve for disse avlivingsprosessene.

Deltaker med særskilt ansvar, som dyrevelferdsansvarlig, kompetent skytter og fangsleder, bør i tillegg gjennomgå særskilt opplæring som er relevant for ansvaret disse har.

Til endringer i § 7 Fremgangsmåte ved avliving

Definisjon av avliving bør flyttes til de andre definisjonene i § 3.

Å forsikre at selen er død bør defineres, forslag: Selen er død når den viser irreversibelt fravær av livsnødvendige funksjoner i hjerne (bevisstløshet med fravær av smertefølelse samt i hjerte (blodsirkulasjon) og lunger (respirasjon)).

Ett år og eldre sel og sel som er yngre enn ett år, skal avlives på følgende måte:

Nummer 1 **Skyting i hjerne** (forårsaker umiddelbar bevisstløshet og hjernedød).

Veldig bra at skytter får plikt til å forsikre seg om at det enkelte påskutte dyr er dødt.

Pkt 2 **Slåing i hodeskalle** (for å sikre rask bevisstløshet og hjernedød)

Skutte dyr skal så snart som mulig slås i hodeskallen med hakapikens butte ende, slik at skalletaket knuses, umiddelbart etterfulgt av slag med hakapikens pigg slik at hjernen ødelegges. Piggene skal drives dypt ned i hjernen så det sikres at selen blir bevisstløs og forblir bevisstløs inntil blodtapping er avsluttet. Dersom den skutte selen er truffet i hjernen, ligger i ro og fremstår død, er det tilstrekkelig å slå med hakapikens pigg.

Forslag til tilleggsformulering:

Ved avliving av sel som er yngre enn 1 år, kan brukes slagkrok som alternativ til hakapik.

Slåing og blodtapping på isen så snart som mulig kommer ikke så klart fram at også gjelder ved bruk av fangstbåt ved oppsamling av skutte dyr (jf kommentardel s 5) og kan presiseres.

Pkt 3. **Blodtapping ved forsveivene** (for å sikre rask død)

Funksjonelt krav til blodtappingen bør presiseres (tillegg), forslag; *Selen skal deretter umiddelbart blodtappes på isen... Deretter skal blodårene til begge forsveivene skjæres helt over slik at blodet tappes raskt og fører til død ved forblødning*

Det bør vurderes om andre hoved(puls)årer; i halsgrop og/eller som går ut fra hjertet, gir raskere blodtapping (som gjøres ved slakting).

Avsnittet om avliving ved skyting av sel som er ett år eller yngre, oppfattes kun å gjelde sel yngre enn 1 år (ikke ett år) dvs yngste kategori. Eneste forskjell fra kategorien over (ett år og eldre sel) er at på yngste kategori kan bruke slagkrok som alternativ til hakapik. Krav til prosedyre/metode i dette avsnittet er gjentakelse (med unntak av slagkroken) og er unødvendig og kan strykes da kravet kommer frem i avsnittet over og tilfører lite nytt.

Vi støtter kravet om at skadde dyr skal søkes avlivet uten opphold.

Til endringer i § 8 Våpen og ammunisjon, kontroll og innskyting

Generelle funksjonelle hovedkrav til våpen og ammunisjon bør beskrives før detaljerte krav, forslag: Gevær og ammunisjon må være egna til å skyte sel på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte under forholdene på fangst, også vanlig skyteavstand.

Mattilsynet mener at det fortsatt bør være krav til at rifle som benyttes til skyting av sel under fangst, er kontrollert samme år som fangsten foregår av børsemaker eller tilvarende fagmiljø, og funnet egnet og i orden.

Krav til kontroll av gevær er ikke beskrevet, forslag: Gevær som brukes på fangst må være kontrollert samme år som fangsten og være i orden våpenteknisk.

Gevær må være egnet, herunder innskutt og våpenteknisk i orden, gjennom hele fangsten. Gevær som ikke lenger er i orden, må erstattes av et annet egnet gevær.

Kravene til anslagsenergi og ekspanderende kule/prosjektil ved fangst av 1 år eller eldre sel, er tilsvarende som krav ved jakt på storvilt (elg mm). Krav til anslagsenergi bør referere til vanlig avstand ved fangst. Krav til anslagsenergi er nå på 100 m avstand (E100), som synes for kort/teoretisk. Lengre avstand, ca 150-200 meter, synes mer realistisk.

Ved fangst av sel som er yngre enn 1 år, er kravet E100 på 981 joule. Til jakt på rådyr mm er tilsvarende krav 980 joule.

Det bør være egen bestemmelse med hovedkrav om dyrevelferdsmessig forsvarlig skyting av sel ved fangst. Bestemmelsen bør også inneholde detaljerte krav til forsvarlig skyting. De bør minst være tilsvarende anbefalingene som gjelder ved vanlig jakt på sel og ved storviltjakt, og kan eventuelt fremgå av et eget veiledningsdokument. Forbud om skyting av sel § 6 pkt c og d kan flyttes til denne bestemmelsen.

Det bør være krav om å bruke kikkertsikte, og støtte for geværet ved skyting. Det kan vurderes krav om påmontert støtte; 2-fot eller tilsvarende.

Siste avsnitt bør presiseres for å korte ned tiden før skudd kan avfyres, forslag: Gevær med ammunisjon i magasinet, som nevnt i første ledd, skal alltid finnes lett tilgjengelig på standplass under aktiv fangst.

Beredskapsnivået på geværet bør være i forhold til hvor aktiv fangsten er, og ut fra hvor hurtig skudd må avfyres. Følgende kan eventuelt gå inn i et veiledningsdokument: Ved lav fangstaktivitet, kan det være tilstrekkelig med gevær kun med patroner i magasinet. Ved høy fangstaktivitet, kan det være nødvendig at nivået heves helt til spent og usikret gevær klar for skudd (patron i kammeret).

Til endringer i § 9 Hakapik og slagkrok

De viktigste egenskapene til hakapik og slagkrok bør forskriftsfestes. Forslag: Hakapik og slagkrok må være utformet slik at de er egnet til å knuse skalletak og ødelegge hjernen til sel på fangst. I hvilken grad detaljer i utformingen skal stå i en forskrift, tar vi ikke stilling til.

Til endringer i § 10 Skyting av sel fra isen

Viser til formuleringen *Sel som er ett år eller eldre og ligger i større ansamlinger og skytes fra isen eller fra fangstbåt skal slås og blodtappes så snart hensynet til videre fangst gjør det mulig.* Understreket formulering bør utdypes. Hvilke generelle dyrevelferdsmessige momenter/vilkår som legges til grunn for hvor mange sel som kan skytes før slåing og blodtapping, bør komme frem, eventuelt i en veileder til utkastet. Det bør komme tydelig frem at hensynet til dyrevelferdsmessig forsvarlig fangst alltid veier tyngst i forhold til hensynet til videre fangst av (tilsvarende) praktiske, fangstmessige og økonomiske hensyn, med unntak av sikkerhet for folk. Det bør også vurderes et øvre tak for hvor mange sel som kan skytes før blodtapping ved slik fangsting. Det kan altså ikke skytes flere sel enn dyrevelferdsmessig forsvarlig blodtapping. Kompenserende tiltak kan være at mer enn 1 person følger med skytter for å blodtappe dyrene.

Til endringer i § 11 Ombordløfting

Det bør presiseres i § 11 at selen skal være er avlivet ved skyting i hjernen. Det bør også beskrives kriterier for vurderingen av om selen *utvilsomt er død*.

Det bør også gå fram hvem som har ansvar for å avgjøre om isforholdene er slik at det av sikkerhetsmessige hensyn ikke er forsvarlig å sette folk på isen. Det mest naturlige er at dette ansvaret ligger hos den med ansvar for sikkerheten for folkene ombord.

Det kan også i denne bestemmelsen presiseres for hvilke alderskategorier unntaksregelen gjelder for pkt d og f (jf § 11 fangst av yngre enn ett år gamle seler).

Forslag til presisering: *Sel som er yngre enn ett år og som er skutt i hjernen, kan likevel løftes om bord (med langtrøe) dersom den er utvilsomt død og isforholdene gjør det sikkerhetsmessig utilrådelig å gå på isen. Selen skal slås med hakapik og blodtappes umiddelbart etter at den er tatt om bord.*

Til endringer i § 12 Straff

Overtredelse av utøvelsesforskriften kan også innebære brudd på dyrevelferdsloven. Vi foreslår derfor:

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse i andre lover.

Hilsen

Torunn Knævelsrud

Seksjonssjef dyrevelferd

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*